

Alternativní didaktika

- ALTERNATIVNÍ ŠKOLA: klasická reformní škola, netradiční škola; volná škola, svobodná škola, otevřená škola, nezávislá škola, experimentální škola.

Alternativní didaktika

ALTERNATIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (alternative schooling):

- Je obecný termín označující takové školní vzdělávání, které je odlišné od vzdělávání nabízeného státem nebo jinými tradičními institucemi.
- alternativní školy jsou obvykle (nikoli nezbytně) spojeny s radikálními koncepcemi vzdělávání, jako je např. odmítání formálního kurikula či formálních metod výuky.

Alternativní didaktika

- VZNIK KLASICKÝCH REFORMNÍCH ŠKOL

Klasické reformní školy

- Montessoriovská škola
- Daltonská škola
- Waldorfská škola
- Freinetovská škola
- Jenská škola

Montessoriovská škola

Maria Montessorri (1879 – 1952)

- První žena v Itálii, která absolvovala studium medicíny.
- Pedagožka (původně se věnovala dětem s mentálním postižením).
- Průkopnice mírového hnutí a organizátorka boje za práva dětí a žen.
- Založila v Římě „Dům dětí“ (Casa dei bambini), kde vytvořila originální edukační metodu v duchu výrazného pedocentrismu.

Montessoriovská škola

- **Senzitivní fáze**: období, v nichž je dítě obzvlášť citlivé pro vnímání a chápání určitých jevů vnější reality (pohyb. činnosti, řeč, morální cítění atd.) – úkolem výchovy je připravovat podněty a prostředky specifické pro tyto fáze.
- Individualizaci vzdělávání umožňuje předem připravené prostředí (např. školka); zásadní roli hrají speciální pomůcky a činnosti z praktického života.

Montessoriovská škola

- Motto: „Pomoz mi, abych to mohl udělat sám“.
- Dítě si do značné míry určuje tempo výuky.
- M.M. si všimla, že děti se výborně učí vzájemně – je efektivní využít přirozených edukačních tendencí dětí – pak jsou tvořivější.
- Slučování dětí různého věku – odmítání striktního rozdělování podle ročníků; harmonické soužití; vzájemná spolupráce; vědomí sociální jednoty a solidarity; respekt.

Montessoriovská škola

- 1929 AMI - Association Montessori Internationale
- V ČR

Daltonská škola

1919 experimentální škola v Daltonu (USA
Massachusetts)

Helen Parkhurstová (1887 – 1973)

- Spolupracovala s Montessoriovou; hlavní dílo:
Education on the Dalton Plan

Daltonská škola

Ústřední principy:

- Svoboda žáka a jeho vlastní odpovědnost – každý žák má vytvořen svůj vlastní program práce na jeden měsíc (zvláště pro každý předmět), v němž jsou vymezeny výsledky, jichž má v učení dosáhnout.
- Žák postupuje svým tempem a zodpovídá za úspěch svého učení.

Daltonská škola

- Zdůraznění spolupráce a vytváření sociálního a demokratického vědomí u dětí.
- Vyvážené střídání mezi výukou v rámci celé třídy a skupinovou a individuální prací na úkolech, jejichž pořadí si žák určuje sám.

Daltonská škola

- „školy s uvolněnou třídní strukturou“
- USA, GB, Nizozemsko, ČR

Kritika DŠ:

- nedostatečné opakování látky
- nesystematické získávání poznatků
- přílišné spoléhání na žákovu aktivitu

Waldorfská škola

- Asi nejznámější typ alternativní školy

Rudolf Steiner (1861 - 1925)

- Stuttgart 1919 (v roce 1933 byly WS nacistickým režimem zakázány).
- Škola vznikla na popud továrníka Emila Moltse spolumajitele továrny na cigarety (Waldorf Astoria), požádal Rudolfa Steinera, aby vybudoval školu pro dělníky.
- Filozoficko-pedagogická soustava ANTROPOSOFIE.
- V Německu soukromá škola označovaná Freie Schule svobodná škola.

Waldorfská škola

- Nerespektují se obvyklá rozdělení předmětů do ročníků.
- Učitel nezkouší, netrestá, neznámkuje.
- Dbá se na vývojové fáze (ale ne podle poznatků vývojové psychologie) a z počátku nejsou děti zatěžovány abstraktním myšlením. To znesnadňuje (ne-li znemožňuje) přechod na jiný typ škol.
- Část odborné veřejnosti WŠ nekriticky obdivuje a část na ni nazírá skepticky.

Waldorfská škola

- Škola se pokládá za svobodnou – na druhé straně vnucuje žákům určitý styl výchovy, určité světonázorové principy (antroposofie).
- U nás kritika ze strany inspekce: učitelé nemohou obsáhnout odbornost všech předmětů – povrchní výuka.

Waldorfská škola

- Plně organizovaná WŠ je dvanáctiletou školou (1. stupeň 1. – 8. ročník; vyšší stupeň 9. – 12 ročník).
- Obsah vzdělávání je rozdělen do bloků (epoch), kde se žáci po určitou dobu soustavně zabývají týmiž předměty.
- Svobodní učitelé – nejsou vázáni osnovami – plánují výuku společně s žáky i rodiči.
- Za vedení školy neodpovídá ředitel, ale celý učitelský sbor v těsné spolupráci se sdružením rodičů.
- Důraz na společenství; spolupráce místo konkurence.

Waldorfská škola

- Antroposofie: více méně esoterická nauka
- Sisyfos – český klub skeptiků:

<https://www.sisyfos.cz/clanek/189-antroposofie-a-waldorfske-skolstvi>

<https://www.sisyfos.cz/clanek/894-waldorfska-skola>

- Steiner byl nesmírně produktivní (ovlivnil výtvarné umění, dramatické umění, **euritmie** – speciální rytmický tanec, medicína, pedagogika, založil vlastní křesťanskou společnost – vymyslel pro ní i obřady a liturgii, pokoušel se zasahovat i do matematiky a přírodních věd, ale tam se mu příliš nedařilo).

Freinetovská škola

- Francouzský učitel **Célestin Freinet (1896 – 1966)**.
- Zejména Francie, Belgie a Nizozemí.
- Pracovní škola; motto: „Z života pro život prací“.
- Nutnost vybavit třídu různými pracovními koutky, ve kterých se žáci mohou jednotlivě nebo ve skupinách věnovat činnostem z oblasti přírodních věd a techniky, domácím pracím, umělecké tvorbě i jazykové komunikaci.

Freinetovská škola

Podle Freineta jsou nejdůležitější prvky školní práce:

- Třída jako mnohostranně rozčleněný pracovní prostor pro získávání zkušeností.
- Individuální týdenní pracovní plán žáka, projednaný na začátku týdne s učitelem.
- „Pracovní knihovna“, obsahující informativní sešity, která podněcuje k dalším činnostem i k „bádání“, nyní včetně audiovizuálních materiálů.

Freinetovská škola

- Kartotéka, rozdělující základní učivo pomocí karet s testy a informacemi o úkolech a řešeních.
- Akustické učební programy, zvláště pro jazykovou výuku.
- Školní tiskárna (např. pro účely školního časopisu aj.)
- Nástěnka pro zveřejňování kritik, pochval, přání a pracovních výsledků žáků.

Jenská škola

- Peter Peterson (1884 – 1952).
- Jenský plán (Jenaplan) - označení koncepce.
- Koncepce integruje více prvků reformního školství.
- Učební skupiny žáků přesahují ročník (např. jedna skupina sdružuje děti ve věku od 6 do 9 let).
- Rytmický týdenní pracovní plán skupiny: vyvážené střídání pedagogických situací (rozhovor, hra, práce, slavnost).

Jenská škola

- Neuplatňuje se známkování a vysvědčení v tradiční formě.
- Zejména Nizozemsko.

Církevní (konfesní) školy

- Nestátní školy; zřizovatel je církev nebo náboženská skupina.
- V Německu a Nizozemsku nejrozšířenější typ nestátních škol.
- V EU jsou to zejména školy katolické a evangelické; v USA protestantské, katolické, židovské.

Církevní (konfesní) školy

- ČR: po roce 1989; katolické, evangelické, židovské.
- Specifika: např. rozšíření kurikula (náboženství, latina, aj.); křesťanská etika.
- Od církevních škol se obvykle očekává vysoká kvalita vzdělávání, proto jsou na ně často přihlašovány i děti bez vyznání.

Alternativy z hlediska organizačních forem výuky

- Individuální vyučování
- Individualizované vyučování
- Vzájemné vyučování
- Kolektivní vyučování
- Projektová výuka
- Aj.

Použitá literatura

PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání (2. aktualizované vydání)*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-977-1.

HEŘT, J. *Antroposofie waldorfské školství*. Praha : Sisyfos, 2006. dostupné na:

<https://www.sisyfos.cz/clanek/189-antroposofie-a-waldorfske-skolstvi>